

TULLIO DE MAURO. U SJEĆANJE

Danas se rijetko naiđe na priručnik o podučavanju talijanskoga jezika u kojem se Tullio De Mauro nije obratio čitateljima s nekoliko uvodnih riječi ili se bar sami autori nisu pozvali na neke od njegovih vizionarskih obrazovnih prijedloga. Lingvist i profesor emeritus rimskog sveučilišta *La Sapienza* svojim plodnim znanstvenim radom postao je more koje je spojilo obale filozofske, povijesne, društvene i lingvističke misli. Stoga smo se 5. siječnja 2017. godine od njega oprostili s velikom tugom, ali i s neizmjernom zahvalnošću.

Odmalena gajeći ljubav prema talijanskoj riječi, štovao ju je ponajprije kao profesor opće lingvistike i neumoljivi istraživač polja leksikologije, semantike, povijesti i filozofije jezika. Bio je član mnogih znanstvenih udruženja, jedan od osnivača i predsjednika *Talijanskoga lingvističkoga društva*, akademik firentinske *Accademie della Crusca* i istaknuti borac protiv analfabetizma. Njegova društvena angažiranost se ogledala kroz novinsko suradništvo s nekoliko talijanskih listova poput *La Stampa*, *La Repubblica* i *Internazionale*, uredništvo mnogih znanstvenih izdanja i razne političke dužnosti među kojima se ističe uloga ministra obrazovanja Republike Italije. Veliko priznanje počasnog doktorata (*doctor honoris causa*) dodijelilo mu je sedam svjetskih sveučilišta, a zbog brojnih zasluga u čast njegovih rođendana su se organizirale znanstvene konferencije i objavljivala izdanja s naslovima poput *Tullio De Mauro: una storia linguistica* i *Per Tullio De Mauro*.

Zbroj ovih riječi je premalen da opiše važnost lika i djela Tullia De Maura, te se čini da njegovo značenje u Italiji, ali i u svijetu, nadilazi mogućnosti jezičnoga izraza. Prepoznavši izuzetnost De Saussureovoga *Tečaja opće lingvistike*, potudio se istaknuti njegovu veliku važnost pa stoga talijanski, ali i hrvatski lingvistički krug dobro poznaje De Maurov uvodni komentar ovomu djelu. Neumornomu radu svjedok su i brojna rječnička izdanja među kojima valja istaknuti ponajprije poznati *Grande dizionario italiano dell'uso* (1999). Promatrajući životni put ovoga svestranoga Talijana, lako je pasti u zamku traženja razmeđa između kulture i politike, no ono ne postoji jer ih De Mauro objedinjuje. Svojim suvremenim promišljanjima koja nadilaze društvene, političke i lingvističke okvire, utabao je put proučavanju jezika u okviru društvenih mijena čemu svjedoči lingvistička povijest ujedinjene Italije (*Storia linguistica dell'Italia unita*, 1963). U ovom djelu je iznio univerzalnu misao koja poučava ne samo talijansko, već i svjetsko čitateljstvo o nedjeljivosti jezične povijesti jednoga naroda i njegovih društvenih, kulturnih, ekonomskih i političkih zbivanja. Time nam je pojasnio kako rječnike inih jezika možemo pravilno koristiti jedino imajući na umu njihove društveno-kulturalne komponente, a bila je to smjernica i našem Jerneju u iznošenju slučaja talijanskoga, hrvatskog i srpskog jezika i jezičnih varijeteta.

De Mauro je vrlo rano spoznao veliku ulogu riječi u životu svakog čovjeka. Upravo je zato dugi niz godina isticao važnost školstva bilo znanstvenim, bilo političkim nastojanjima usmjerenima na razvoj i unaprjeđenje obrazovnoga sustava. Njegova djela *Scuola e linguaggio* i *Linguaggio e società nell'Italia d'oggi* su već sedamdesetih godina prošloga stoljeća istaknule misli na kakvima se danas temelji europsko obrazovanje i koje promiče Europska unija. Povećanje

udjela visokoobrazovanog stanovništva i cjeloživotno obrazovanje tek su neke od recentnijih misli, no mnogo je ranije uvidio i iznio jezgrovit prikaz značenja jezičnog obrazovanja za život svakoga pojedinca.

De Mauro kreće od fundamentalne ljudske sposobnosti razumijevanja okoline i izražavanja vlastitih ideja koji nam omogućuju osobni rast već od rane dobi upravo temeljem jezičnog izražavanja. U tom smislu, lingvistička pedagogija potiče skupni razvoj društvenih, afektivnih i intelektualnih komponenti, a taj se ostvaruje kroz pojedinčev lingvistički razvoj. Ovim načinom se osiguravaju jednaka prava i slobode svih građana unutar društva, a ključnu ulogu u ovakvom demokratskom obrazovanju ima škola. Ona promovira uvažavanje društveno-kulturnih raznolikosti i višejezičnost koje predstavljaju glavna obilježja višekulturnog europskoga društva današnjice. Praveći odmak od tradicionalnih lingvističkih obrazovnih ciljeva usmjerenih na brzo ovladavanje jezikom i ispravljanje ortografskih pogrešaka, De Mauro predlaže uvažavanje osobnih, obiteljskih, kulturalnih i dijalektalnih različitosti učenika. Obrazovanje time postaje proces bogaćenja jezičnih sposobnosti učenika putem osvještavanja jezično-kulturalnih različitosti, podjednakog ovladavanja svim jezičnim vještinama, upoznavanja i primjene različitih registara i unaprjeđenja mogućnosti samoprocjene, a sve s ciljem uspješnijega sudjelovanja u društvenom životu. Velikoj odgovornosti na leđima profesora jezika priskače se uz pomoć brojnih lingvističko-didaktičkih spoznaja.

Već iz ovog kratkog uvida u bogati svijet promišljanja Tullia De Maura lako je zaključiti kako je oduvijek bio ispred svojega vremena. Ostavio nam je važne naputke kako bismo ostvarili naprednije, ali i pravednije društvo i zbog toga nam ne preostaje drugo nego izreći jedno veliko hvala.

Loreta Šimunić